

ใบความรู้ที่ ๕ เรื่อง คำบุพบท

หน่วยเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ภาษาเพื่อการสื่อสาร

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง คำบุพบท

รายวิชา พื้นฐานภาษาไทย รหัส ท๑๖๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

คำบุพบท คือ คำที่เชื่อมคำหรือกลุ่มคำให้สัมพันธ์กันและเมื่อเชื่อมแล้ว ทำให้ทราบว่า คำหรือกลุ่มคำที่เชื่อมกันนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ได้แก่ ใน แก่ จน ของ ด้วย โดย ฯลฯ

หน้าที่ในการแสดงความสัมพันธ์ของคำบุพบท

๑. แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานที่ เช่น คนในเมือง
๒. แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับเวลา เช่น เขาเปิดไฟจนสว่าง
๓. แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับการเป็นเจ้าของ เช่น แหวนวงนี้เป็นของฉัน
๔. แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับเจตนาหรือสิ่งที่มุ่งหวัง เช่น เขาทำเพื่อลูก
๕. แสดงความสัมพันธ์เกี่ยวกับอาการ เช่น เราเดินไปตามถนน

ชนิดของคำบุพบท คำบุพบทแบ่งเป็น ๒ ชนิด

๑. คำบุพบทที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำต่อคำ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างคำนามกับคำนาม
คำนามกับคำสรรพนาม คำนามกับคำกริยา คำสรรพนามกับคำสรรพนาม คำสรรพนามกับคำกริยา คำกริยา
กับคำนาม คำกริยากับคำสรรพนาม คำกริยากับคำกริยา เพื่อบอกสถานการณ์ให้ชัดเจน ดังต่อไปนี้

- บอกสถานภาพความเป็นเจ้าของ เช่น ฉันซื้อสวนของนายสมชาย (นามกับนาม)
บ้านของเขาใหญ่โตแท้ ๆ (นามกับสรรพนาม) อะไรรของเธออยู่ในถุงนี้ (สรรพนามกับสรรพนาม)

- บอกความเกี่ยวข้อง เช่น เธอต้องการมะม่วงในจาน (นามกับนาม)

พ่อเห็นแก่แม่ (กริยากับนาม) ฉันไปกับเขา (กริยากับสรรพนาม)

- บอกการให้และบอกความประสงค์ เช่น พ่อให้รางวัลแก่ฉัน (นามกับสรรพนาม)

แกงหม้อนี้เป็นของสำหรับใส่บาตร (นามกับกริยา)

- บอกเวลา เช่น เขามาตั้งแต่เช้า (กริยากับนาม)

เขาอยู่เมืองนอกเมื่อปีที่แล้ว (นามกับนาม)

- บอกสถานที่ เช่น เธอมาจากหัวเมือง (กริยากับนาม)

- บอกความเปรียบเทียบ เช่น เขาหนักกว่าฉัน (กริยากับนาม)

เขาสูงกว่าพ่อ (กริยากับนาม)

๒. คำบุพบทที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคำอื่น ส่วนมากจะอยู่ต้นประโยค ใช้เป็นการทักทาย มักใช้ในคำประพันธ์ เช่น

ดูกร ดูก่อน ดูรา ข้าแต่ คำเหล่านี้ใช้นำหน้าคำนามหรือสรรพนาม
ดูกร ท่านพราหมณ์ ท่านจงสาธยายมนต์บูชาพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าด้วย
ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย การเจริญวิปัสสนาเป็นการปฏิบัติธรรมของท่าน
ดูรา สหายเอ๋ย ท่านจงทำตามคำที่เราบอกท่านเถิด
ข้าแต่ ท่านทั้งหลาย ข้าพเจ้ายินดีมากที่ท่านมาร่วมงานในวันนี้

หลักการใช้คำบุพบทบางคำ

"กับ" ใช้แสดงอาการกระชับ อาการร่วม อาการเทียบกันและแสดงระดับ เช่น ฉันทเห็นกับตา
"แก่" ใช้นำหน้าคำที่เป็นฝ่ายรับอาการ เช่น ครูให้รางวัลแก่นักเรียน
"แต่" ใช้แทนคำว่า "แก่" ในที่เคารพ เช่น นักเรียนมอบพวงมาลัยแต่ครู
"แต่" ใช้ในความหมายว่า จาก ตั้งแต่ เฉพาะ เช่น เขามาแต่บ้าน
"ต่อ" ใช้นำหน้าแสดงความเกี่ยวข้องกัน ติดต่อกัน เทียบจำนวน เช่น เขายื่นคำร้องต่อศาล

คำบุพบท เป็นคำที่ใช้นำหน้าคำนาม คำสรรพนาม หรือคำกริยาสมาทาน เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของ คำและประโยคที่อยู่หลังคำบุพบทว่ามีความเกี่ยวข้องกับคำหรือประโยค ที่อยู่ข้างหน้าอย่างไร เช่น

ลูกชายของนายแดงเรียนหนังสือไม่เก่งแต่ลูกสาวของนายดำเรียนเก่ง
ครูทำงานเพื่อนักเรียน
เขาเลี้ยงนกเขาสำหรับฟังเสียงขัน

ตำแหน่งของคำบุพบท เป็นคำที่ใช้นำหน้าคำอื่นหรือประโยค เพื่อให้รู้ว่าคำหรือประโยค ที่อยู่หลัง คำบุพบทมีความสัมพันธ์กับคำหรือประโยคข้างหน้า ดังนั้นคำบุพบทจะอยู่หน้าคำต่าง ๆ คือ

๑. นำหน้าคำนาม เช่น เขาเขียนจดหมายด้วยปากกา เขาอยู่ที่บ้านของฉัน
๒. นำหน้าคำสรรพนาม เช่น เขาอยู่กับฉันตลอดเวลา เขาพูดกับท่าน เมื่อคืนนี้แล้ว
๓. นำหน้าคำกริยา เช่น เขาเห็นแก่กิน โต๊ะตัวนี้จัดสำหรับอภิปรายคืนนี้
๔. นำหน้าคำวิเศษณ์ เช่น เขาวิ่งมาโดยเร็ว